

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **ШЕВЧЕНКО Олександр Вікторович** 1976 року народження, громадянин України.

Освіта вища: у 1998 р. закінчив Київський інститут Сухопутних військ за кваліфікацією «Транспортні засоби високої прохідності» та здобув кваліфікацію інженера-механіка. У 2001 році закінчив Дипломатичну академію України при Міністерстві закордонних справ України за спеціальністю «Зовнішня політика» та здобув кваліфікацію магістра зовнішньої політики. Вступив до аспірантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України у 2020 р. Володіє англійською, китайською та іспанською мовами. Проходить службу у Збройних Силах України з 1993 року.

Разову спеціалізовану вчену раду, утворено наказом Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» № 01-01/235 від 30.06.2025 р. у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	КРАВЧЕНКО Ганни Юріївни – доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології (далі – ННІМП) ДЗВО «Університет менеджменту освіти».
Рецензентів	ПРИХОДЬКІНОЇ Наталії Олексіївни – доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти»; МАХИНІ Тетяни Анатоліївни – кандидата педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти»;
Офіційних опонентів	СМИРНОВОЇ Ірини Михайлівни – доктора педагогічних наук, професора, заступника директора з науково-педагогічної роботи Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія».; ГАЛЕТИ Ярослава Володимировича – доктора педагогічних наук, професора, декана факультету педагогіки, психології та мистецтв Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

на засіданні «27» серпня 2025 року ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії 01 «Освіта/Педагогіка» ШЕВЧЕНКУ Олександровичу на підставі публічного захисту дисертації *«Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки»* за спеціальністю 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Дисертацію виконано у Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Науковий керівник – Дубініна Оксана Володимирівна, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту ННІМП ДЗВО «УМО», кандидат педагогічних наук, доцент.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою.

Новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- *уточнено* зміст і структуру формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в контексті визначених критеріїв (мотиваційно-ціннісний, змістовно-процесуальний, інформаційно-комунікативний, аналітично-творчий, рефлексивно-корекційний) та рівнів (високий, вище середнього, середній, низький) сформованості досліджуваної компетентності; *розроблено та експериментально перевірено* модель формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі їх фахової підготовки;

- *визначено* педагогічну сутність поняття «інформаційно-аналітична компетентність майбутнього військового журналіста» яке ґрунтується на здатності ефективно виконувати професійну діяльність у сфері журналістики в умовах воєнного стану, спираючись на глибоких знаннях, сформованих уміннях, навичках та особистісних якостях, необхідних для об'єктивного та результативного висвітлення подій під час воєн та збройних конфліктів;

- *узагальнено* педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки в межах реалізації ОК за ОП «Журналістика», «Військова журналістика», «Зв'язки з громадськістю у збройних силах» та ін. споріднених ОП; усвідомлення майбутніми журналістами на рівні переконань значущості інформаційно-аналітичної компетентності для професійної діяльності, формування професіоналізму і патріотизму у процесі фахової підготовки, впровадження в практику ЗВО та громадських організацій методичних рекомендацій до проведення тренінгів в умовах наближених до бойових умов»);

- *розроблено, науково-обґрунтовано та експериментально перевірено* ефективність впровадження моделі формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки, яка в своїй структурі містить взаємопов'язані блоки (теоретико-цільовий, організаційно-змістовий, діагностично-результативний), відображає педагогічні підходи і принципи професійної підготовки майбутнього військового журналіста, визначає педагогічні умови, які сприяють

формуванню інформаційно-аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста у процесі фахової підготовки, засоби, форми і методи їх реалізації, розкриває структурні компоненти та визначає критерії й рівні сформованості формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки;

– *набули подальшого розвитку* науково-теоретичні положення про сутність, зміст та особливості формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки та розроблений навчально-дидактичний інструментарій щодо формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів у процесі фахової підготовки; розроблено та впроваджено в практику закладів вищої освіти та громадських організацій навчальний тренінг «Головне завдання журналіста в умовах війни – вижити!»

Найбільш вагомими науковими результатами дисертації є такі: уперше було розроблено та впроваджено в освітню практику ЗВО: навчально-дидактичний інструментарій, який включає у себе: збірник ситуаційних завдань і тестів, що спроектовані на засадах міжпредметної інтеграції; навчальний тренінг «Головне завдання журналіста в умовах війни – вижити!»; модель формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки; визначено та узагальнено педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів у процесі професійної підготовки.

Основні результати дослідження здобувача висвітлено у 7 друкованих одноосібних наукових працях, з яких 4 – у провідних наукових фахових виданнях України, що входять до категорії «Б», 3 – в інших журналах та збірниках – матеріалів конференцій:

1. Шевченко О. Особливості фахової підготовки майбутніх військових журналістів в системі ВВНЗ. *Вісник післядипломної освіти : зб. наук. праць. Серія «Педагогічні науки»*. 2025. Вип. 31(60). С. 219-234. [https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-31\(60\)-219-234](https://doi.org/10.58442/3041-1831-2025-31(60)-219-234) фахове видання.

2. Шевченко О. Особливості реалізації педагогічних умов при формуванні Інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх Військових журналістів у процесі фахової підготовки. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2025. Вип. 1(96). С. 83-90. [https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1\(96\)-12](https://doi.org/10.63437/2309-3935-2025-1(96)-12) фахове видання.

3. Шевченко О. Модель формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх військових журналістів в процесі фахової підготовки. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2025. Вип. 20(39). С. 1-19. URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/754/639> фахове видання.

4. Шевченко О. Критерії та показники оцінювання сформованості інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів в процесі їх фахової підготовки. *Суспільство та національні інтереси*. 2025.

У дискусії брали участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради:

Кравченко Ганна Юріївна – голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології (далі – ННІМП) ДЗВО «Університет менеджменту освіти». *Оцінка позитивна без зауважень*

Приходькіна Наталія Олексіївна – рецензент, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти». *Зауваження:*

1. Автор здійснив ґрунтовний порівняльний аналіз систем підготовки військових журналістів у США, Польщі та України (табл. 1.1, 1.2, 1.3), проте не конкретизував, які саме елементи зарубіжного досвіду можуть бути адаптовані та впроваджені в українську систему підготовки майбутніх військових журналістів.

2. Досліднику варто було би обґрунтувати логіку вибору країн (США, Польща) для порівняльного аналізу систем підготовки військових журналістів. У тексті епізодично згадується досвід Великої Британії, зокрема концепція «embedded journalism», дослідження Х. Сміт про еволюцію взаємин між військовими та медіа, досвід Фолклендської війни (с. 88, 200), а також досвід французької журналістки Г. Жірб (с. 76), проте ці країни не включені до порівняльного аналізу. Така непослідовність дещо знижує методологічну обґрунтованість дослідження.

3. У першому розділі дисертант констатує, що формування інформаційно аналітичної компетентності майбутнього військового журналіста «охоплює ціннісно-мотиваційний, змістовно-процесуальний та рефлексійно-корекційний етапи» (с. 67, 103), проте не надає теоретичного обґрунтування вибору саме цих трьох етапів. Висновок про структуру процесу формування компетентності виглядає дещо декларативним, без належної аргументації.

4. При визначенні критеріїв сформованості інформаційно-аналітичної компетентності (с. 166-167) дисертант посиляється на дослідження С. Марченкова, що стосується підготовки майбутніх військових загалом, а не військових журналістів, зокрема. Специфічні вимоги до журналістської діяльності в умовах збройного конфлікту (робота з джерелами інформації, верифікація фактів, протидія дезінформації, дотримання етичних стандартів) не знаходять адекватного відображення у запропонованих критеріях оцінювання, що знижує їхню діагностичну цінність для даної професійної галузі.

5. На с. 144 зазначається, що модель «ґрунтується на синергетичному, системному, ситуаційному, компетентнісному, особистісному та діяльнісному

підходах», що «спрямовують майбутнього військового журналіста до суб'єкт-суб'єктних відносин, дають можливість розвивати здібності до прийняття рішень у невизначених ситуаціях в умовах війни». Автору бажано було б у тексті дисертації розкрити сутність кожного підходу, показати їх специфічну роль у формуванні інформаційно аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів.

Махия Тетяна Анатоліївна – рецензент, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти» *Зауваження:*

1. Попри те, що у роботі подано ґрунтовну характеристику понять «компетентність», «інформаційна грамотність», «медіаграмотність», «інформаційно-аналітична компетентність» (с. 57-67), варто зазначити, що автор обмежується лише загальним оглядом термінологічного поля без поглибленого аналізу співвідношення й структурної взаємозалежності зазначених понять. Робота суттєво виграла б у науковій цінності за побудови графічної моделі чи схеми взаємозв'язків між цими поняттями як компонентів більш широкої системи професійної компетентності майбутніх військових журналістів.

2. Аналіз нормативних і наукових джерел, а також військово педагогічного досвіду, проведений автором, слушно виявляє суперечність між інтенсивним розвитком новітніх цифрових технологій збору та обробки інформації та недостатнім рівнем їх методичної інтеграції у систему підготовки військових журналістів. З огляду на це у роботі приділено увагу використанню VR/AR технологій для імітації бойових умов, створення кризових центрів або симуляційних середовищ на базі закладів освіти. Вважаємо, що робота значно б виграла, як би автор подав загальну класифікацію цифрових технологій освіти та приділив більше уваги шляхам їх інтеграції в освітній процес.

3. В умовах інформаційної війни та гібридних загроз актуальним є розгляд таких інструментів, як автоматизований аналіз великих обсягів даних на основі технологій штучного інтелекту, фактчекінг, генеративні моделі, аналітичні платформи з елементами машинного навчання. З огляду на це, у роботі недостатньо висвітлено потенціал застосування сучасних цифрових рішень на основі ШІ у формуванні інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів.

4. Попри проведений порівняльний аналіз підготовки військових журналістів у США, Польщі та України, варто було б глибше проаналізувати навчальні підходи провідних країн НАТО (Великої Британії, Німеччини, Франції), що мають ширшу практику підготовки військових журналістів.

5. На с. 57 вказано, що автор представляє скрінінг термінології щодо понять «компетентність», «інформаційна грамотність», «медіаграмотність», «інформаційно-аналітична компетентність». Разом із тим, слід відзначити, що на цьому етапі автор обмежується лише загальним оглядом термінологічного поля без поглибленого аналізу співвідношення й структурної

взаємозалежності зазначених понять. Робота суттєво виграла б у науковій цінності за побудови графічної моделі чи схеми взаємозв'язків між цими поняттями як компонентів більш широкої системи професійної компетентності майбутніх військових журналістів.

6. При викладенні матеріалів дисертації виявлено окремі стилістичні, пунктуаційні та граматичні помилки, які не мають принципового характеру, можуть бути легко усунуті та не впливають на зміст дисертації.

Смирнова Ірина Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-педагогічної роботи Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія». *Зауваження:*

1. У розділі 1.1 доцільно чіткіше розмежувати поняття «інформаційно-аналітична компетентність», «інформаційна компетентність» та «аналітична компетентність», підкріпивши це зіставленням із положеннями міжнародних нормативних і рамкових документів, зокрема NATO StratCom Doctrine та UNESCO Media and Information Literacy.

2. У матеріалах підрозділу 1.2 компаративний аналіз підготовки фахівців доцільно доповнити прикладами з досвіду Канади, Великої Британії та Естонії для розширення міжнародного контексту.

3. Опис експериментальної роботи у підрозділі 2.3 варто збагатити прикладами діагностичних завдань, використаних у дослідженні, із зазначенням, які з них є авторськими розробками, а які адаптовані з існуючих методик.

4. При характеристиці організації експерименту у підрозділі 3.1 доцільно додати інформацію про чисельність і основні характеристики учасників, що підвищить репрезентативність і повноту результатів.

5. У всьому тексті роботи бажано забезпечити повну термінологічну та стилістичну єдність, особливо у використанні назв закладів освіти та ключових термінів, пов'язаних із цифровою компетентністю.

6. При висвітленні третього розділу було б корисно подіти інтегровану схему реалізації експериментальної перевірки з відображенням етапів, педагогічних умов, критеріїв оцінювання та логіки реалізації моделі, що підвищить методичну прозорість і практичну цінність отриманих результатів.

Галета Ярослав Володимирович – опонент, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки, психології та мистецтв Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка. *Зауваження:*

1. У розділі 1 автор акцентує увагу на роль категорії інформаційна культура, розкриваючи зміст досліджуваного феномену, проте недостатньо приділена їй увага. На мою думку, дослідження категорії «інформаційна культура» дозволить більш деталізовано представити компонентну структуру та змістове наповнення інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів враховуючи проблему інформаційного шуму.

2. Вважаю, що компоненти інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів представлені на сторінці 111 є доволі вузькими і виконують роль характеристик ніж компонентів.

3. У розділі 3 (с. 182) запропоновано використати середнє арифметичне для кількісного аналізу рівня розвитку інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх військових журналістів. На мою думку достатньо було б порівнювати розвиток за кожним критерієм, оскільки вага кожного із зазначених критеріїв очевидно відрізняється.

4. Представлена робота набула б ще більшої ваги, якщо б дослідник акцентував увагу на процес становлення інформаційного суспільства в Україні та його вплив на журналістику і відповідно підготовку фахівців даної галузі.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5

«Проти» - немає

На підставі результатів відкритого голосування та ухваленого рішення разова спеціалізована вчена рада присуджує Шевченку Олександрові Вікторовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради, доктор педагогічних наук,
доцент

Ганна КРАВЧЕНКО

Підпис голови разової спеціалізованої
вченої ради Г. Ю. Кравченко

ЗАСВІДЧУЮ

Учений секретар ДЗВО «УМО»

Алла ВІНІЧЕНКО